

Belirsiz Bir Ânın Kıyısında: Düşsel bir sonsuzluk arayışı

Murat Gülsoy'un kitabı 'Belirsiz Bir Ânın Kıyısında', Can Yayınları tarafından yayımlandı. Gülsoy, öyküleriyle bellek, zaman, ölüm, gerçeklik temalarını rüyaların alanına taşıyor.

pınar üretmen

Murat Gülsoy,
romanlarının ana
izleğini oluşturan
bellek, zaman,
ölüm, gerçeklik
temalarının izini
bu kez öykülerle
sürüyor.

Murat Gülsoy'un öykü kitabı 'Belirsiz Bir Ânın Kıyısında' 25 Mayıs'ta Can Yayınları etiketiyle yayımlandı. Gülsoy, on bir yıl aradan sonra tekrar öyküleriyle buluşturdu okurlarını. Romanlarının ana izleğini oluşturan bellek, zaman, ölüm, gerçeklik temalarının izini bu kez öykülerle sürüyor yazar. Son üç romanında belleğin katmanlarında, unutmama-hatırlama dinamiklerinde, gerçek ile gerçeküstünün sınırlarında gezen Gülsoy, öyküleriyle bu temaları rüyaların alanına taşıyor ve eşsiz bir rüya estetiği inşa ediyor. Rüya zamanı ve rüya mantığıyla kurgulanmış tekinsizlik öyküleri bunlar.

Kitapta yedi öykü yer alıyor. Yedi öykünün her biri düşsel bir zeminde sonsuzluk arayışı olarak görülebilir. Bilindik anlatının sınırlarını aşiyor öyküler ve sonsuzca büyüyen bir zaman diliminde, bir mekânda, bir zihinde, bir sanrıda, bir öykünün içinde sıkışıp kalan öykü kahramanlarıyla karşılaşılıyor. Günlük hayatın dar açılı bakışıyla absürt, gerçeküstü, ürkütücü hatta tekinsizliğin kol gezdiği öyküler gibi gelse de rüya zamanının imkânlarıyla ele aldığımızda gerçekliği yıkan değil yeniden inşa eden anlatılara tanık oluyoruz. Kesinliğin yerini olasılıkların aldığı öyküler.

BİLİMSEL DÜŞ ÖYKÜLERİ

Murat Gülsoy, her şeyi anlatmak yerine sezgiye ve yaratıcı okurun zihinsel kurgusuna alan açtığı, yalın ve akıcı bir dile sahip ve önemli ölçüde bilimsel, metinlerarası göndermelerin yer aldığı öyküler kaleme almış. Bilimsel detayların peşi sıra gidecek okurlar için ufak ipuçları yer alıyor öykülerde ancak sadece kurmaca anlatı olarak okumak isteyenler için metnin akıcılığı bozulmuyor. Yapay zekâ, algısal zaman, kuantum bilgisayar, temporal lob epilepsisi ya da paranoit

Belirsiz Bir Anın Kıyısında,
Murat Gülsoy, 264 syf.,
Can Yayınları, 2021.

Murat Gülsoy, her şeyi anlatmak yerine sezgiye ve yaratıcı okurun zihinsel kurgusuna alan açtığı, yalın ve akıcı bir dile sahip ve önemli ölçüde bilimsel, metinlerarası göndermelerin yer aldığı öyküler kaleme almış.

şizofreninin detaylarını bilmeden de öyküler bütünlüklü ve anlamlı yani.

Aslında her öyküyü nörolojik ve bilimsel bir gerçekliğin anlatımı olarak da ele alabiliriz. Beynin nasıl çalıştığı, algı, görmenin optik kuralları, mantıksal düşünmeyi ya da hatırlamayı sağlayan beyin bölgeleri, yapay zekâ gibi çok kompleks ve teknik meselelerin ana zemini oluşturduğu ancak okurken bunlara hiç takılmadan akıp giden hikâyeye odaklandığımız bir anlatı tarzı inşa etmiş Gülsoy. Bu açıdan Borgess'in ve Cortazar'ın öykü evrenini hatırlattı bana. Mesele İlk öykü "Sinav Sabahı", hayati tehlike içeren anlarda dikkatin yoğunlaşması nedeniyle zamanın yavaş aktığı algısı üzerine kurulu. Ana öykü karakteri Ömer, müfettişlik sınavına girmek üzere evden çıkar ancak yolda bir kaza geçirir. Kaza sonrası sınava yetişmek telaşıyla Ömer'in taksiden çıkarak şehre doğru yürümeye başladığını ancak karşısına çıkan mahallenin gerçek dünyadan ziyade bir düş ülkeye benzediğini görürüz. Burada her şey tekinsizdir. Aniden beliren yılanlar, zar olmadan oynanan tavla, karga, hüznü ve yalnız bir çocuk, boş bir şekilde Ömer'i bekleyen evler... Bu gezinti, Ömer'in kaza ile ambulansın gelmesi arasındaki süreye sıkıştırdığı, sonsuzca genişleyen bir zamanın kıyısıdır. Aslında bu konu bilimin de uzun süredir uğraştığı bir mesele. Ölüme yakın travmatik bir deneyim yaşayanlar, her şeyin ağır çekim yaşandığını, görüntülerin adeta bir film şeridi gibi geçtiğini tarif etmektedir. Nörobilimsel çalışmalar hayati tehlike anlarında dikkatin yoğunlaşması nedeniyle zamanın yavaşlamış gibi hissedildiğini ancak aslında bunun sadece algısal bir değişiklik olduğunu göstermiştir. Aynı şekilde ölümcül bir deneyim yaşayan zihin kendini korumak amacıyla halüsinasyonlar görür. Savaş meydanlarında ilahiler duyan ya da kaza

Bilimsel detayların peşi sıra gidecek okurlar için ufak ipuçları yer alıyor öykülerde ancak sadece kurmaca anlatı olarak okumak isteyenler için metnin akıcılığı bozulmuyor.

anında ışıklar içinde tünelden geçen, mistik deneyim yaşayan kişilerin anlattıkları bu sanrılardır aslında. Gerçek hayatta yaşananlar öykülerden daha gerçeküstü olabilir bazen.

Her bölümün girişinde yer alan ve bir anlamda öykünün açıklaması sayılabilecek sayfa, öykünün ana meselesine ışık tutuyor. Hikâyeler günlük hayatın içinden, bize çok tanıdık gelen kahramanlar, mekanlar ve olay örgüsüyle başlıyor. Müfettişlik **sinavına** girecek bir adam, üniversitede beğendiği kızın peşi sıra giden bir genç, stajyer olarak işe başlayan bir genç kız ya da fobisi olan bir adamın mecbur kaldığı uçak yolculuğu. Ancak sıradan başlayan anlatı, zamanda ya da mekânda bir kırılmayla sıra dışılığa, tekinsizliğe, adeta alacakaranlık kuşağına doğru sapıyor, bir anlamda yoldan çıkıyor. Freud'un tekinsizlik olarak açıkladığı -ki öykülerden birinin adı da buradan geliyor- aşına olduğumuz, bildiğimiz dünyanın karşımıza tamamen yabancılaşmış olarak çıkma hissi her öyküdeki temel duyguyu inşa ediyor. Ancak fantastik anlatılardan ayrılan bir bilimsel bakış mevcut. Öykülerdeki detaylara baktığımızda fiziksel, optik, nörolojik ya da psikiyatrik bilimsel verilerle uyumlu bir evrene girdiğimizi fark ediyoruz. Bu açıdan kitapta yer alan yedi öykü için bilim kurgu-rüya öyküleri de diyebiliriz.

BİR RÜYA ESTETİĞİ

Uyku, hayatımızın büyük bir kısmını kaplamasına rağmen hâlâ bilinmezliklerle dolu bir alandır. Freud rüyaları bilinç dışına giden kral yolu olarak görür ve psikanalizin en önemli verileri rüyalardan elde edilir. Çünkü burası bilinç dışının gizli kalmış, bastırılmış arzularının su yüzüne çıktığı alandır. Nörobilimsel çalışmalar göstermiştir ki, uyku sırasında eleştirel düşün-

32

Her öyküyü nörolojik ve bilimsel bir gerçekliğin anlatımı olarak da ele alabiliriz. Beynin nasıl çalıştığı, algı, görmenin optik kuralları, mantıksal düşünmeyi ya da hatırlamayı sağlayan beyin bölgeleri, yapay zekâ gibi çok kompleks ve teknik meselelerin ana zemini oluşturduğu ancak okurken bunlara hiç takılmadan akıp giden hikâyeye odaklandığımız bir anlatı tarzı inşa etmiş Gülsoy.

meye yönelik beyin bölgelerinin devre dışı kalması nedeniyle rüyalarda mantıksal yapı askıya alınır. Bu nedenle yaşadığımız dünyanın alışıldık fiziksel kaidelerine uymaz rüyalar ama gene de bir kaosun, tekinsizliğin içine düşmeyiz. Zaman kendi düzenindedir mesela, önce-sonra ilişkisi bozulur. Sonra olacak şeylerin yani geleceğin bilgisine sahip olabildiğimiz gibi tüm zamansal süreci yukarıdan kuş bakışı da izleyebiliriz. Kişiler de iç içe geçebilir, eski sevgilimiz babamız olarak karşımıza çıkabilir mesela ve biz bunu kolayca kabulleniriz. Velhasıl düşlerin kendine ait içsel bir gerçekliği vardır, yaşadığımız dünyanın kurallarını alt üst eden, zaman ve mekân kaidelerini aşan bir coğrafyadır burası. Ne gerçek ne tam anlamıyla gerçek dışıdır. Freud'un ifade ettiği gibi rüya sırasında sık sık ortaya çıkan "bu yalnızca bir rüya" düşüncesi, rüyayı normal günlük mantık sınırlarına çekmek, rasyonel hale getirmek için değildir. Bunu sık sık düşünürüz çünkü mantığımızı aşan bu absürt gerçeklikte devam edebilmek için rüya olduğunu bilmeye ihtiyaç duyarız. Bu nedenle rüya zamanı ve rüya mantığı adı verilen özel bir alandan bahsedebiliriz.

ANESTEZİ

İşte Murat Gülsoy 'Belirsiz Bir Ânın Kıyısında' yer alan öykülerle böyle bir rüya estetiği inşa ediyor. Rüyaların kendine ait ancak gerçek dünya için oldukça tuhaf ve mantık dışı gelebilecek yapısını en rahat izleyebileceğimiz "Anestezi" isimli altıncı öyküsüyle bu konuyu derinleştirebiliriz. Öykü, Selim'in bel fitiği ameliyatı için anestezi alması ve gözlerini hastane odasında açmasıyla başlar. Selim uyanır uyanmaz duvardaki tabloya takılır bakışları, o resim sanki daha önce yoktur ve resmin orada olması çok önemli bir meseledir, adeta gerçekliğin var

Her bölümün girişinde yer alan ve bir anlamda öykünün açıklaması sayılabilecek sayfa, öykünün ana meselesine ışık tutuyor.

olup olmadığına kanıtıdır. Tam burada durarak rüyalarla ilgili en etkileyici filmlerden biri olan “Inception”da yer alan ‘gerçek ile rüyayı ayırmada seçilmiş bir nesnenin önemi’ meselesini hatırlayabiliriz. Evet eşyalar çoğu zaman dışsal dünyaya dair bir referans noktasıdır. Selim’in ağrısı olmasa da kendisini bir tuhaf hissetmektedir. Zaman duygusunda bir farklılık vardır, rüyada yaşıyor gibidir. Herkes bunu aldığı anesteziye bağlasa da Selim için o kadar masum ve basit değildir bu durum. “Rüya gibi geldi başta. Gitgide gerçek olduğuna ikna olduğu bir rüya. Evet gerçek olduğunu biliyordu ama yine de rüya duygusu ağır basıyordu.”

Öyküde Selim’in dışında üç ana karakter -Gamze, İsmail ve Yeşim- yer alıyor. Hastanede, başucunda karısı Gamze ve iş ortağı İsmail bekler onu. Çok sevdiği karısı ve oğluyla beraber mutlu bir hayatı vardır Selim’in. Sadece bir kez eşini aldatmıştır ki o da bir gecelik bir şeydir ve bu aldatma hikâyesiyle beraber Yeşim ismi çıkar karşımıza. Öykünün bu aşamasında, sonraki bir zamana geçiş yaparız. Ameliyatın üzerinden zaman geçmiştir, ofiste İsmail birlikte çalışırken Yeşim çıkagelir. Yıllardır görmediği eski sevgili işe ihtiyacı olduğunu söyleyerek bir anda ortaya çıkar. Sanki birinin rüyada bir anda ortaya çıkışı gibi tekinsiz bir karşılaşmadır bu da. Beraber kahveler içilir ve hikâyenin devamında başka bir zamana, daha önceki bir âna atlarız bu kez. Selim ameliyattan yeni çıkmıştır ve eski sevgili Yeşim şimdi karısının arkadaşı olarak çıkar karşımıza. Daha sonra da aynı Yeşim piyano öğretmeni olur. Öyküde yol aldıkça zamanın yanı sıra kişilerde kırılmalar yaşanmaya, rüyaların iç yapısında olduğu gibi kimlikler karışmaya başlar. Bu durum gerçek hayat için kaotik ve absürt olsa da bir rüyanın içinde gayet olasıdır, piyano öğretmeni ya da iş ortağımız

34

Murat Gülsoy
'Belirsiz Bir Ânın
Kıyısında' yer alan
öykülerle bir rüya
estetigi inşa ediyor.

olan birisini sevgilimiz olarak görebilir ve bu duruma bastırılmış arzuların açığa çıkması gözüyle bakabiliriz. Belki Yeşim ile yaşadığı düşünülen ilişki de bir fanteziden, bastırılmış aldatma arzusundan başka bir şey değildir. Selim gerçekliğin sınırlarında bocalamaya başlar, yaşananların belleğinin bir oyunu olup olmadığını anlamaya çalışır. Kendisini bir bulutun içinde hisseder, hiçbir şey eski katılığında değildir. Yapbozun parçaları dağılmıştır ve parçalar birbirine uymamaktadır. Gamze, Yeşim ve İsmail sürekli farklı kişilere dönüşür. Selim'in zihni ise tüm bu kimliklerin ve zamanların bilgisini taşıdığı için karman çormandır. Kesin olan bu kişilerin varlığı, net olmayansa kim olduklarıdır.

Zaman, gerçeklik, rüya iç içe geçmeye başlamıştır artık. Geçmiş, gelecek ve şimdi karışır, Selim daha sonra olacak şeyleri hatırlar. Anestezinin yan etkilerini anlatan doktorun karşısındaki düşünceleri bu iç kaosun yansımasıdır: "Nasıl şeyler diye sormadı Selim. Geleceği hatırlamak gibi şeyler mi örneğin? Yaşanan ânın bir türlü bitmemesi? Kelimelerin anlamına yabancılaşmak? İyi değildi. Tüm bunların geçici olduğundan emin değildi. Hayır başka bir tuhafılık vardı." Ve öyküde yol aldıkça zaman kırılmaları devam eder, gerçek dünyanın çizgisel-kronolojik zamanına karşın döngüsel bir zaman izleği hâkimdir. Hatta déjà vu adını verdiğimiz daha önce yaşanmışlık hissiyle tam tersini yani ben bunu hiç yaşamadım hissini ifade eden jamais vu da dahil edilebilir bu tuhafılıklara. Adeta yukarıdan kuş bakışı bu süreci seyreden ve aynı anda hem başı hem sonu gördüğü için geleceği de bilen bir konumdadır Selim. Oysa gelecek bilgisi yaşadığımız dünyaya değil, rüya alanına aittir.

Anesteziden uyandığı andan itibaren duvardaki tabloyla ilgilenir Selim. Öykünün bu aş-

Murat Gülsoy okura bir nevi define arama heyecanı yaşatır. Bu izleri son öykü kitabında da sürmek mümkün.

masında duvardaki resim de yoktur artık ama orada bir resim olması gerektiği bilgisi zihnini rahatsız eder. Bu tabloyu çok net bir şekilde tarif eder. Burada gene öyküye kısa bir ara vererek Murat Gülsoy'un bakmamızı istediği tabloya çevirebiliriz bakışlarımızı. “Yağlıboya bir tablo. Ünlü bir resmin kopyası. Bir dere kıyısında oturan insanlar. Pazar günü olmalı. Kalabalık bir park gibi. Paris herhalde. Tablonun ortasında kara bir köpek var en önde. Ama insanın gözü önce sağ taraftaki şemsiyeli kadınla silindir şapkalı adama takılıyor.” Burada anlatılan Georges Seurat'ın “Grande Jatte Adasında Bir Pazar Öğleden Sonrası” tablosudur. Ressamın 1884 yılında yaptığı bu tablo, dönemin bakışını aşan ve bir yenilik getiren noktacılık tekniğinin en iyi örneğidir. Bazıları resimlerimde şiirsellik gördüklerini söyler, bense sadece bilim görüyorum diye eserlerini tarif eden Seurat'ın bu tablosu optik ve algısal yanılsamanın, bakma ile görme arasındaki o hassas ayrımın yanı sıra resim karakterlerinin kompozisyonu ile iletişimsizliğin de dışavurumudur. Roman ve öykülerinde metinler ve türler-arası göndermeleri kullanan ve yaratıcı okur için muazzam alanlar yaratan Murat Gülsoy'un bu resmi öyküye eklemesi de bir tesadüf olmasa gerek.

Burada sadık okurları için ufak bir detaya daha değinmek istiyorum. Hemen hemen tüm eserlerinde birbiriyle ilişkili kimi ipuçları, karakterler, nesnelere bırakarak romanlarını, öykülerini birbirine bağlayan Murat Gülsoy okura bir nevi define arama heyecanı yaşatır. Bu izleri son öykü kitabında da sürmek mümkün. Bu açıdan her filminde önceki (hatta sonraki) filmlerine ait şifreler, nesnelere ya da karakterler yerleştiren, hatta sonraki filminde olacakları işaret eden Pedro Almodovar'ın filmlerindeki anlatım ile Gülsoy anlatılarının da ne denli benzeştiği-

36

Tek soru işaretim anlatıcı konusunda olacak. Kimi zaman anlatma yoluna giren ve yüzünü okura fazla yaklaştıran bir anlatıcı karşımıza çıkıyor.

nin altını çizmek istiyorum. Aslında öykülerde anlatılan düşsel mekân tam da filmleri izlerken içine girdiğimiz alandır. Rüya ve film birbirinin izdüşümüdür adeta, ikisinde de müdahil olmadığımız ama özdeşleştiğimiz bu deneyimi bize sunulduğu gibi kabul ederiz. Rüyada olduğu gibi bir filmi izlerken de onu yönlendiremeyiz, sadece takip ederiz. Bu nedenle de travmatik karşılaşmalardan kaçınma şansımız yoktur.

“Anestezi” öyküsü boyunca neyin fiziksel dünyaya dair elle tutulur bir gerçeklik, neyin düşler dünyasına dair bir hayal ya da gündüz düşü olduğu iç içe geçiyor, parçalar karışıyor. Burada benim uzun uzun anlatmaya çalıştıklarımı [Murat Gülsoy](#) öykünün başında yer alan açıklama sayfasında çok kısa ve net olarak anlatmış zaten: “Ömür dediğimiz yaşanan anların toplamından daha az bir şeyse? Çok daha az bir şeyse? Yaşadıkça azaltıyorsa bazı şeyleri...” Belki de yaşam unuttuğumuz eksilmelerden ziyade hayal gücüyle ona eklediğimiz fazlalıklardan oluşur, kim bilir?

Kitapta yer alan yedi öykü de tek tek incelenmeyi hak eden öyküler ancak buna ne zaman ne de alan yeterli değil. İncelikle düşünülmüş, okurun zihninde çoğalan öyküler yaratmış Gülsoy. Dil yalın, süslemelerden uzak ve akıcı. Tek soru işaretim anlatıcı konusunda olacak. Kimi zaman anlatma yoluna giren ve yüzünü okura fazla yaklaştıran bir anlatıcı karşımıza çıkıyor. Ancak her yönüyle bütünlüklü ve sağlam bir zemine sahip öykülere imza atmış yazar. Gerçek hayatın elle tutulur katılığına karşın tekinsiz bir rüya estetiği yaratmış.

